

Informācija medijiem
01.11.2019.

13. Saeima noslaucījusi putekļus no iepriekšējā Saeimā “iestrēgušajiem” likumprojektiem

13. Saeimas deputāti, no kuriem 65% šis bija pirmais sasaukums, aizvadījuši pilnvaru pirmo gadu. Pretkorupcijas organizācija “Sabiedrība par atklātību – Delna” (Delna) apkopojusi Saeimas paveiktos nozīmīgākos darbus korupcijas mazināšanai, kā arī atklātības un labas pārvaldības veicināšanai.

Saeima pieņēmusi vairākas nozīmīgas izmaiņas, kas saistītas ar MONEYVAL rekomendāciju izpildi, lai stiprinātu Latvijas spēju cīnīties ar nelegālām finanšu plūsmām. Panākts progress arī ar vairāku nozīmīgu iepriekšējā Saeimā “apputējušu” likumprojektu virzību.

Delna īpaši izceļ piecus Saeimas deputātu lēmumus:

- 1) Piešķirt papildu pilnvaras Konkurences padomei iejaukties gadījumā, kad valsts vai pašvaldību uzņēmumi kropļo konkurenci.** Grozījumi ļaus Konkurences padomei uzlikt valsts un pašvaldību iestādēm un uzņēmumiem pienākumu novērst konkurences kavējumu un piemērot naudas sodu apmērā līdz trim procentiem no pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne mazāk kā 250 eiro.
- 2) Paplašināt Valsts kontroles pilnvaras atprasīt izšķērdētos līdzekļus vainīgajām amatpersonām un darbiniekiem, ja valsts vai pašvaldību iestāde to pati nedara.** Valsts kontrolei būs tiesības lemt par zaudējumu piedziņu, ja tie valsts vai pašvaldības budžetam radīti nelikumīgas rīcības rezultātā.
- 3) Pilnveidot valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldību.** Noteikts, ka kapitāla daļu turētājam vai kapitālsabiedrības padomei jāizveido nominācijas komisija, kura izvērtē valdes vai padomes locekļu kandidātus. Nominācijas komisijā jāiekļauj arī neatkarīgus ekspertus un, ja nepieciešams, novērotājus ar padomdevēja tiesībām.
- 4) Novērst iespējamu interešu konfliktu Saeimas deputātu un ministru darbā.** Saeimas deputāti un ministri nedrīkstēs saņemt algu par darbu biedrībās.
- 5) Izveidot lobēšanas vai interešu aizstāvības atklātības regulējuma izstrādes darba grupu.**

Vairākas nozīmīgas iniciatīvas 13. Saeima sākusi skatīt, bet vēl nav atbalstījusi. Piemēram, valsts finansējuma palielināšanu politiskajām partijām un ierobežojumus pašvaldībām izmantot administratīvos resursus negodīgai priekšvēlēšanu konkurencei.

Delna aicina Saeimu prioritāri atbalstīt iniciatīvas, kas ilgstoši atradušās lēmumu pieņemēju darba kārtībā, vēl nav atbalstītas, bet stiprinātu tiesiskumu Latvijā:

- 1) Palielināt valsts finansējuma apjomu politiskajām partijām, reizē samazinot atļauto viena ziedojuma apjomu.
- 2) Ieviest pašvaldību līmeņa referendumus.
- 3) Lemt par pietiekamu un ilgtspējīgu atbalstu sabiedriskā labuma organizācijām.
- 4) Uzticēt Saeimas budžeta revīziju Valsts kontrolei un vērtēt arī budžeta izlietojuma lietderību.
- 5) Atcelt iespēju Saeimas balsojumos balsot "atturos".

Vairāk informācijas: Liene Gātere, biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" direktore, liene.gatere@delna.lv, +371 67285585.

PĀRSKATS PAR PROGRESU NOZĪMĪGĀKO UZDEVUMU IZPILDĒ KORUPCIJAS MAZINĀŠANAS, ATKLĀTĪBAS UN LABAS PĀRVALDĪBAS VEICINĀŠANAI¹

Nr.	Rekomendācija	Progress
1. Solis. Informācijas atklātība		
1.1.	Pienākums jaunu likumprojektu vai politikas dokumentu izstrādātājiem (t.sk. arī Saeimā) atklāt lobētājus – individuus vai organizācijas, kas palīdzējušas šos dokumentus izstrādāt.	Nav izpildīts. 2019. gada jūnijā Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija lēma izveidot darba grupu, kas strādās pie lobēšanas atklātības regulējuma, darba grupa uzsāka darbu 2019. gada oktobrī. Saeimas Juridiskā komisija, izskatot likumprojektu "Grozījumi Saeimas kārtības rullī", atbalstīja Valsts prezidenta R. Vējoņa priekšlikumus, kas paredz Saeimas deputātiem pienākumu, iesniegto likumprojektus un priekšlikumus, norādīt "kādas konsultācijas notikušas" to sagatavošanas gaitā; savukārt netika atbalstīti KNAB priekšlikumi, kas paredzēja deputātiem pienākumu norādīt "ar kādām formālām vai neformālām sabiedrības grupām vai privātpersonām, realizējot

* Sabiedrība par atklātību – Delna un domnīca Providus 2019. gada 29. janvārī 13. Saeimai iesniedza virkni rekomendāciju korupcijas mazināšanai, atklātības un labas pārvaldības veicināšanai:
<https://delna.lv/wp-content/uploads/2019/01/Rekomendacijas-13-Saeimai.pdf>

		interesešu pārstāvību, ir notikušas konsultācijas par kādu konkrētu tiesību normu (norādot attiecīgo pantu, tā daļu vai punktu)”.
1.2.	Pienākums internetā publicēt Ministru kabineta sanāksmju dalībnieku vārdus un praksē nodrošināt, ka tiek publiskoti MK sanāksmju sabiedrības līdzdalības rezultāti (dalībnieku saraksti, priekšlikumi, iebildumi, to noraidīšanas vai pieņemšanas pamatojums u.c.).	<u>Nav izpildīts.</u>
1.3.	Publiskā sektora noslēgto līgumu publicēšana internetā kā priekšnoteikums tam, lai tie stātos spēkā.	<u>Nav izpildīts.</u>
1.4.	Iestāžu mājas lapās – saraksts ar to informāciju, kurai iestāde ir noteikusi ierobežotas pieejamības statusu.	<u>Nav izpildīts.</u> Normatīvajos aktos paredzētas personas tiesības iepazīties ar iestādes ierobežotas pieejamības informācijas sarakstu, kurā iekļauj informācijas veidus, tēmas, atsevišķus dokumentus un to veidus, tomēr iestādēm nav noteikts pienākums šos sarakstus publicēt to mājas lapās. Dažas iestādes šos sarakstus publicē, kaut arī tām nav šāda pienākuma, tomēr saraksti nav viegli atrodam.
1.5.	Valsts pārvaldē kādai iestādei noteikta atbildība rūpēties par informācijas atklātību – šajā iestādē varētu apstrīdēt nepamatotus informācijas izsniegšanas atteikumus.	<u>Nav izpildīts.</u>
1.6.	Tiesas spriedumos par korupcijas jautājumiem vairs netiek slēpti (anonimizēti) notiesāto personu vārdi.	<u>Nav izpildīts.</u> Tieslietu ministrijā 2019. gada decembrī plānota diskusija, lai jautājumu risinātu.
1.7.	Plašāka Saeimas informācijas pieejamība: piemēram, publiski pieejama informācija par izsniegtajām caurlaidēm, bez kavēšanās publiskoti Saeimas komisiju sēžu audio ieraksti.	<u>Nav izpildīts.</u>
1.8.	Ieviests "atvērts pēc noklusējuma" atvērto datu publicēšanas princips valsts institūciju informācijas sistēmās uzkrātajiem datiem.	<u>Nav izpildīts.</u> Taču VARAM informatīvajā ziņojumā "Latvijas atvērto datu stratēģija" ietvertajā rīcības plānā noteikts uzdevums līdz 2019. gada beigām izstrādāt visaptverošas vadlīnijas datu identificēšanai, klasificēšanai un atvēršanai, tādā veidā ieviešot principu "atvērts pēc noklusējuma".

1.9.	Valsts iestāžu darbiniekiem nodrošinātas apmācības atvērto datu izmantošanā, tajā skaitā, lai apkarotu korupciju, finanšu un ekonomiskos noziegumus.	Nav izpildīts. VARAM informatīvajā ziņojumā "Latvijas atvērto datu stratēģija" ietvertajā rīcības plānā noteikts uzdevums sākot no 2020. gada reizi ceturksnī īstenot publiskās pārvaldes un privātā sektora kapacitātes paaugstināšanas un informēšanas pasākumus.
2. Solis. Mazināta naudas ietekme uz politiku.		
2.1.	Pārskatīts valsts finansējuma apmērs Latvijas partijām tā, lai ļautu partijām kvalitatīvi veikt savas funkcijas un nebūt atkarīgām no privātiem ziedojumiem.	Nav izpildīts. 2019. gada oktobrī Saeimā iesniegts likumprojekts, kas paredz valsts finansējuma apmēra palielināšanu līdz 4,5 miljoniem eiro gadā, taču tas vēl nav pieņemts.
2.2.	Turpināt samazināt no privātpersonām atļautu ziedojumu limitu politiskajām personām.	Nav izpildīts. 2019. gada oktobrī Saeimā iesniegts likumprojekts, kas paredz viena ziedojuma limita samazinājumu līdz 12 minimālajām mēnešalgām (aptuveni 3 reizes), taču tas vēl nav pieņemts.
2.3.	Veicinātas iespējas noteikt uzņēmumu reālos patiesā labuma guvējus. (Piemēram, pārbaudot patiesā labuma guvēju reģistra datus, atceļot maksu par piekļuvi reģistram un mazinot patiesā labuma guvēju atklāšanas sliekšni līdz 10%).	Nav izpildīts. Pasākumu plānā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim ir iekļautas darbības reālo patiesā labuma guvēju noteikšanai, taču tās vēl nav ieviestas.
3. Solis. Publiskā sektora godprātība (integrity) un ētika.		
3.1.	Nodrošināta regulāra, sistemātiska valsts amatpersonu deklarāciju pārbaude.	Nav izpildīts. Ir notikušas sarunas starp KNAB un VID par katras iestādes kompetenci valsts amatpersonu deklarāciju pārbaudē, tomēr joprojām pārbaudīto valsts amatpersonu deklarāciju skaits nesasniedz 10% no iesniegtajām deklarācijām.
3.2.	Ministru kabineta ētikas kodekss, kur tiktu risinātas arī problēmsituācijas kontekstā ar ierēdņu un politiķu mijiedarbību (it sevišķi priekšvēlēšanu kampaņu kontekstā).	Nav izpildīts.
3.3.	Valsts pārvaldes darbinieku (t.sk. arī pašvaldībās) kopīgs ētikas kodekss, kurā tiktu paredzētas arī efektīvas ētikas problēmu risināšanas procedūras.	Izpildīts. 2018. gada 21. novembrī pieņemti MK noteikumi nr.1. "Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi".
3.4.	Ierobežotas iespējas pašvaldībām izmantot administratīvos resursus (it sevišķi savus informatīvos izdevumus, kā arī reklāmas līgumus) negodīgai priekšvēlēšanu konkurencei vai tam, lai no mediju tirgus izspiestu neatkarīgus medijus.	Nav izpildīts. Tomēr Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijā atrodas likumprojekts "Grozījumi likumā "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem"", ar ko, likumprojekta pieņemšanas gadījumā, priekšlikums varētu tikt izpildīts.

3.5.	Jāstiprina interešu konfliktu dokumentēšana un novēršana. (Piemēram, ieviest sankcijas, ja netiek informēts par interešu konfliktu.)	<u>Nav izpildīts.</u>
3.6.	Interesu konfliktu pārvaldības sistēmas paplašināšana, iekļaujot neatalgotos ārštata padomniekus. (Tajā skaitā publicējot informāciju par citiem viņu saņemtajiem ienākumiem.)	<u>Nav izpildīts.</u>
4. Solis. Pārdomātāka, konsekventāka valsts personālpolitika.		
4.1.	Profesionāls to kandidātu kvalifikācijas izvērtējums, kas tiek virzīti augstiem pārvaldes un tiesu varas amatiem ar Saeimas balsojumu.	<u>Nav izpildīts.</u> Lai arī atlasīti centralizēti veic Valsts kanceleja, nav noteikta prasība veikt kandidātu profesionālas kvalifikācijas izvērtējumu.
5. Solis. Valsts iepirkumu sistēmas uzlabojumi.		
5.1.	Izmaiņas likumos, kas samazina iespējas iepirkumus piemērot viena pretendenta vajadzībām vai, slēdzot līgumu, mainīt sākotnējā iepirkuma nosacījumus.	<u>Nav izpildīts.</u> Ekonomikas ministrijā izveidota darba grupa, kam dots MK uzdevums līdz 2020. gada 15. janvārim izstrādāt detalizētu rīcības plānu publisko iepirkumu sistēmas uzlabošanai.
5.2.	Publiskajos iepirkumos rast iespēju iekļaut pretendentam kritērijus, kas pierāda, ka uzņēmums neatbalsta ēnu ekonomiku, ir korporatīvi sociāli atbildīgs (ilgtspējīgs) - ievēro cilvēktiesības, ievieš pretkorupcijas pasākumus u.c.	<u>Nav izpildīts.</u> Pastāv tiesiskais regulējums attiecībā uz vides vadības standartiem – zaļais publiskais iepirkums. Piegādātāja spējas var cita starpā apliecināt ar to pasākumu aprakstu, kurus piegādātājs plāno veikt vides aizsardzības prasību ievērošanai iepirkuma līguma izpildes laikā. Savukārt korporatīvā sociālā atbildība un pretkorupcijas pasākumu ieviešana netiek paredzēta pretendentu vērtēšanas kritērijos.
6. solis. Novērstas valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības problēmas		
6.1.	Profesionāli atlasē kritēriji pašvaldību kapitālsabiedrību (t.i. to meitasuzņēmumu) valdēs un padomēs un līdzsvarota ierēdņu un nozares ekspertu pārstāvniecība nominācijas komisijās.	<u>Dalēji izpildīts.</u> 2019. gada 13. jūnijā Saeimā pieņemti un 2020. gada 1. janvārī stāties spēkā grozījumi Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā, kas paredz, ka "Kapitāla daļu turētājs vai kapitālsabiedrības padome (ja tāda ir izveidota) izveido nominācijas komisiju, kuras uzdevums ir izvērtēt valdes vai padomes locekļu kandidātus. Nominācijas komisijā iekļauj kapitāla daļu turētāja vai padomes (ja tāda ir izveidota) izvirzītos pārstāvjus, kā arī neatkarīgus ekspertus un, ja nepieciešams, novērotājus ar padomdevēja tiesībām". Tomēr nav noteikta proporcija, cik nozares ekspertiem jābūt pārstāvētiem, līdz ar to nepieciešams

		sekot līdzi, vai praksē pieņemtie grozījumi sasniegs paredzēto mērķi.
6.2.	Papildu pilnvaras Konkurences padomei iejaukties gadījumā, kad valsts vai pašvaldību uzņēmumi kropļo konkurenci.	Izpildīts. 2019. gada 28. martā Saeima trešajā lasījumā atbalstīja grozījumus Konkurences padomes likumā, kas stāsies spēkā 2020. gada 1. janvārī. Grozījumi ļaus Konkurences padomei uzlikt valsts un pašvaldību iestādēm un uzņēmumiem pienākumu novērst konkurences kavējumu un piemērot naudas sodu apmērā līdz trim procentiem no pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne mazāk kā 250 eiro.
6.3.	leviest atklātu, caurspīdīgu un atbildīgu valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību atskaitīšanās praksi, kas balstīta uz korporatīvās pārvaldības un korporatīvās sociālās atbildības principiem (t.sk par pretkorupcijas pasākumiem).	Dalēji izpildīts. 2019. gada 13. jūnijā Saeimā pieņemti un 2020. gada 1. janvārī stāsies spēkā grozījumi Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā, kas paredz valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām savā mājas lapā internetā publicēt "būtiskākās kapitālsabiedrības politikas, kurās definēti kapitālsabiedrības darbības principi attiecībā uz risku pārvaldību, interešu konflikta novēršanu, korupcijas apkarošanu, korporatīvo pārvaldību un citiem jautājumiem".
7. solis. Darbtiesspējīgi institucionāli risinājumi cīņai ar korupciju		
7.1.	KNABam vai citai premjera pārraudzībā esošajai iestādei tiek uzticēta valsts politikas izstrāde un jaunu likumprojektu izstrāde korupcijas novēršanas jautājumos.	Nav izpildīts. Korupcijas novēršanas politikas plānošana ietilpst KNAB likumā noteiktajās funkcijās, tomēr faktiski sistemātisks darbs visaptverošas korupcijas novēršanas politikas iniciēšanā no KNAB puses nenotiek.
7.2.	KNAB spēcīgā attiecībā uz iespējām izmeklēt sarežģītas korupcijas lietas.	Dalēji izpildīts. 2019. gada budžetā KNAB piešķirti 6,2 miljoni eiro, savukārt 2020. gada budžetā paredzēti papildus līdzekļi kopā 11,9 miljonu eiro apmērā. 2020. gada budžetā no 12 KNAB prasītajiem pasākumiem valdība atbalstījusi 5, tajā skaitā analītiskās kapacitātes stiprināšanai, bet Saeima jautājumu vēl tikai skatīs.
7.3.	Jāatrod piemērots institucionāls risinājums cīņai ar korupciju privātajā sektorā.	Nav izpildīts. Iepriekšējā valdība lēma atsākt diskusijas 2020. gadā par iespēju KNAB nodot privātā sektora korupcijas izmeklēšanu. Pagaidām to dara Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvalde, jo KNAB kapacitāte pēc paša biroja vērtējuma ir nepietiekama. KNAB likuma izpratnē korupcijas definīcija joprojām ietver tikai valsts amatpersonu

		rīcību, neaptverot korupciju privātajā sektorā.
7.4.	Nodrošināta valsts pretkorupcijas plāna (Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņu) ikgadēja pārskatīšana un sabiedrības informēšana.	Nav izpildīts.
8. solis. Atbalsts kvalitatīvāku lēmumu pieņemšanai publiskajā sektorā, kā arī atbalsts sabiedriskajai kontrolei pār publisko sektoru		
8.1.	Publiskā sektora darbiniekiem reālas iespējas un pienākums pastāvīgi atjaunot savas zināšanas (t.sk. Saeimas un pašvaldību deputātiem).	Nav izpildīts , attiecībā uz Saeimas un pašvaldību deputātiem.
8.2.	Saeimas budžeta revīzija uzticēta Valsts kontrolei un vērtēta arī budžeta izlietojuma lietderība.	Nav izpildīts. Kolektīvā iesnieguma par Saeimas budžeta revīzijas uzticēšanu Valsts kontrolei, ko Saeimā iesniedza Delna, skatīšana bija paredzēta 2019. gada 18. septembra Juridiskās komisijas sēdē, bet, netika izskatīts, ņemot vērā priekšlikumu apjomu likumprojektā "Grozījumi Saeimas kārtības rullī". Skatot secīgi priekšlikumus "Grozījumos Saeimas kārtības rullī", tiks skatīti priekšlikumi nodaļā par Saeimas budžetu un saimniecību.
8.3.	Paplašinātas Valsts kontroles pilnvaras atprasīt izšķērdētos līdzekļus vainīgajām amatpersonām, ja valsts vai pašvaldību iestāde to pati nedara.	Izpildīts. 2019. gada 1. augustā stājās spēkā grozījumi Valsts kontroles likumā, kas piešķir tiesības Valsts kontrolei lemt par zaudējumu piedziņu no amatpersonām un darbiniekiem, ja tie valsts vai pašvaldības budžetam radīti nelikumīgas rīcības rezultātā.
8.4.	Ilgtermiņa atbalsts Latvijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām.	Daļēji izpildīts. NVO fonda apmērs 2020. gadā paredzēts lielāks – 800 000 EUR, taču tas joprojām ir nepietiekams atbalsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām. 2019. gada septembrī un oktobrī FM organizēja viedokļu apmaiņas domnīcu par valsts politikas turpmāko attīstību sabiedriskā labuma organizāciju jomā, īpašu uzmanību pievēršot sabiedriskā labuma veicināšanas sistēmas pilnveidošanai, tai skaitā nevalstisko organizāciju finansējuma avotiem. Pagaidām izmaiņu nav.
8.5.	Pašvaldību iedzīvotājiem pieejami pašvaldību līmeņa referendumi.	Nav izpildīts. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija atlikusi Vietējo pašvaldību referendumu likumprojekta virzīšanu.
8.6.	Atcelta iespēja Saeimas balsojumos balsot "atturos".	Nav izpildīts. Iesniegti priekšlikumi likumprojektā "Grozījumi Saeimas kārtības rullī" pirms otrā lasījuma, bet likumprojekts

		un attiecīgie priekšlikumi par “atturos” balsojuma atcelšanu vēl nav izskatīti Saeimas Juridiskajā komisijā.
9. solis. Efektīvāka, godīgāka, profesionālāka tiesu vara.		
9.1.	Tiesu varai sava rezultatīvo rādītāju sistēma, kas ļauj kontrolēt darba efektivitāti.	<u>Nav izpildīts.</u>
9.2.	Lai samazinātu tiesvedību skaitu, palielinātas tiesiskās drošības prasības tiesiskiem darījumiem (piemēram, plašāk izmantoti notariālie akti).	<u>Nav izpildīts.</u>
9.3.	Sabiedrībai atvērto datu formā tiek piedāvāti pēc iespējas izsmeļoši dati par tiesu un tiesnešu noslodzi, tiesu procesu termiņiem, kā arī pieņemtajiem lēmumiem.	<u>Nav izpildīts.</u>

Pārskats ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par pārskata saturu atbild biedrība “Sabiedrība par atklātību – Delna”.

Sabiedrības integrācijas
fonds